

PROGRAM

L. v. Beethoven (1770-1827) **Sonate nr. 5 i c mol, opus 10 nr. 1**

Allegro molto e con brio

Adagio molto

Finale. Prestissimo

Sonate nr. 4 i Es Dur, opus 7

Allegro molto e con brio

Largo, con gran espressione

Allegro

Rondo. Poco allegretto e grazioso

PAUSE

Sonate nr. 13 i Es Dur, opus 27 nr. 1

Andante – Allegro – Tempo I

Allegro molto e vivace

Adagio con espressione

Allegro vivace

Sonate nr. 32 I c mol, opus 111

Maestoso. Allegro con brio ed appassionata

Arietta. Adagio molto semplice e cantabile

Dénes Várjon, klaver

Dénes Várjon betragtes som en af de bedste pianister på den internationale scene og kan se tilbage på en sensationel sæson i 2018/19. Hans tre nye cd'er (et soloalbum til det prestigefyldte label ECM, et sonatealbum med Steven Isserlis og et trioalbum med Jörg Widmann og Tabea Zimmermann) modtog snesevis af priser (Diapason d'Or i Frankrig, Opus Klassik i Tyskland, CD af året i Ungarn osv.). Han blev i maj tildelt International Classical Music Award, Europas største anerkendelse inden for klassisk musik. Listen over Dénes Várjons regelmæssige kammermusikpartnere inkluderer Joshua Bell, Steven Isserlis, András Schiff og Heinz Holliger for blot at nævne nogle få. Han arbejder med de fineste orkestre f.eks. Budapest Festival Orchestra, Russian National Orchestra, Chamber Orchestra of Europe, og han optræder som solist i de vigtigste serier og på førende festivaler som: Carnegie Hall, Lincoln Center, Wigmore Hall, Musikverein og Concertgebouw. I den kommende sæson vil publikum høre ham i Philadelphia, New York, St. Paul, Toronto, London, Cleveland, Basel, Antwerpen, Barcelona, Amsterdam og København.

Programmet i aften byder udelukkende på klaverværker af Ludwig van Beethoven. Han komponerede i alt 32 klaversonater, som blev skrevet over en periode på 25 år fra 1795 – 1820. Der er tradition for at inddele Beethovens produktion af klaversonater i tre perioder: Ungdomsværkerne indtil ca. 1802, de heroiske værker til ca. 1814 og de sene sonater fra 1814 til 1820. Uanset om man ser på tidlige, mellempriode eller sene klaversonater, er forskellene lige så store som lighederne. I Beethovens klaversonater er der lige så mange undtagelser fra skabelonerne, som der er regelrette eksempler på dem. Det er på klaveret, Beethovens eget instrument, at han har eksperimenteret allermest. Inddelingen hviler på hans instrumentalværker, hvor symfonierne står som milepæle. Han tilførte kompositionshåndværket nye dimensioner. Til de vigtigste nyskabelser hører hans arbejde med formerne. Beethoven ændrede f.eks. opfattelsen af de wienerklassiske storformer fra at være tre eller fire indbyrdes kontrasterende satser til en cyklisk helhed. Værket skulle opleves som et samlet drama.

Aftenens koncert rummer værker fra alle tre *kompositionsperioder fra opus 7 til opus 111*.

Den tidlige periode betegner alle kompositioner, som er komponeret op til omkring århundredeskiftet (indtil 1802). Klaversonaterne fra denne periode bærer tydeligt præg af wienerklassikkens komponister som Haydn og Mozart. Dog mærkes dynamikken og formernes format også i hans selvstændighed og trang til at udforske grænserne for den klassiske balance. Udover de første klaversonater, hvorfra vi i aften skal høre først *opus 10 nr. 1 i c-mol* og dernæst *opus 7 i Es-Dur*, begge fra 1797 er det også i disse år, han komponerer de to første symfonier og de to første klaverkoncerter.

I *opus 10, nr. 1* vender Beethoven tilbage til den af Haydn og Mozart foretrukne tresatsede form. Han havde komponeret en ekstra sats, en scherzo, som han imidlertid

udelod. Sonaten går også under betegnelsen ”lille Pathétique”. Værket er tilegnet grevinde Anna Margarete von Browne.

1. sats: *Allegro molto e con brio* har et melodisk tema og er meget udtryksfuld, 2. sats: *Adagio molto* anser nogle for at være den mest pragtfulde af Beethovens sonaternes anden sats og endelig 3. sats: *Finale: Prestissimo*. Allerede dette tidlige værk kræver en virtuos pianist.

Aftenens 2. værk også fra 1797 er *Sonate nr. 4 i Es-Dur, opus 7*, som er publiceret under titlen ”Grande sonata”. Den har 4 sats: 1) *Allegro molto e con brio* som er i virtuos stil, 2) *Largo, con gran espressione*, 3) *Allegro* og 4) *Rondo: Poco allegretto e grazioso*.

Kort efter 1800 skal Beethoven have erklæret sig utilfreds med sine hidtidige værker og meddelt, at han fra nu af ville slå ind på en ny vej. I de såkaldte heroiske værker, der herefter følger, kommer en ny etisk dimension ind i musikken, et klart budskab om humanitet. Lange spændingsbuer og større udnyttelse af tonale og dynamiske kontraster styrker værkernes dramatiske karakter. Satsene i sonaterne fra denne tid kommer til at danne et hele med en stor samlet bevægelse fra begyndelsen til slutningen, hvor finalen står som kronen på værket. I denne midterste periode, som gik fra begyndelsen af 1800-tallet til ca. 1815, fjernede Beethoven sig fra det 18. århundredes tradition. Perioden omfatter klaversonaterne til og med opus 90.

Fra denne epoke hører vi i aften *sonate nr. 13 i Es-Dur, opus 27 nr. 1*.

Første sats: *Andante – Allegro – Tempo I*. Anden sats: *Allegro molto e vivace*. Tredje sats: *Adagio con espressione*. Fjerde sats: *Allegro vivace*. Alle 4 sats følger hinanden attacca adskilt kun af fermater. I finalen i sidste sats indgår en hurtig fuga.

Værkerne fra den tredje periode komponeres fra 1814 til 1820. Han introducerer nye former og ny harmonik. Med kompositionerne fra denne periode når Beethoven ud over wienerklasikkens grænser og starter den musikalske ”romantik”. Beethoven var den nye tids første selvstændige og uafhængige ”tonekunstner”.

Eksperimenterende, komplicerede partier er sat op mod enkle, klare melodier (som fx *Freude*-temaet i finalen af 9. symfoni), og Beethoven griber ofte til ældre tiders formprincipper som variation og fuga, som han dog giver nyt indhold.

Fra denne periode stammer aftenens sidste værk: *Sonate nr. 32 i c-mol, opus 111* komponeret 1821-1822, som er hans sidste klaversonate. Tematikken er enkel samtidig med, at der eksperimenteres med kontrapunktiske teknikker. 1. sats: *Maestoso. Allegro con brio ed appassionata*. 2. sats: *Arietta. Adagio molto semplice e cantabile*.

Eva Kullberg

 Kære publikum. Sluk venligst for lyden på din telefon. Desuden beder vi om, at man venter med at tjekke henvendelser på telefonen ... til efter koncerten. Tak!

MUSIKHUSET AARHUS

Lille sal søndag den 3. november 2019

Denés Várjon

Klaver

aarhus
musikforening